

PM 2005 RVI (Dnr 334-3017/2005)

**”Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige”
(SOU 2005:56)**

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid 31 oktober 2005

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen ”Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige” (SOU 2005:56) överlämnas och återopas denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Teres Lindberg anför följande.

Bakgrund

Regeringen bemyndigade den 9 oktober 2003 statsrådet Mona Sahlin att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. I juni 2005 överlämnade utredningen sitt betänkande *Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige* (SOU 2005:56), sammanfattning i *bilaga 2*.

Stockholms stad har fått betänkandet på remiss och svar ska lämnas till Justitiedepartementet senast den 31 oktober 2005.

Remisser

Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning, stadsledningskontoret och stadsdelsnämnderna i Farsta, Norrmalm och Kista.

Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning godkände stadsledningskontorets utlåtande och ställer sig därmed positiv till utredarens rekommendationer.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till de rekommendationer som berör kommunal verksamhet och konstaterar att flera av rekommendationerna redan tillämpas i Stockholms stad.

Farsta stadsdelsnämnd uttrycker att man inte har haft möjlighet att i detalj sätta sig in i utredningen, utan har p.g.a. den korta handläggningstiden endast gjort en summarisk genomgång av betänkandet. Därav följer också att stadsdelsnämnden för egen del inte kan ta ställning till utredningens slutsatser och förslag, men nämnden vill dock ändå betona vikten av att åtgärder vidtas för att motverka strukturell diskriminering, det gäller inte minst stadsdelsnämnden själv i sin egenskap av arbetsgivare, upphandlare, tjänsteproducent m.m.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att det givetvis är angeläget att på alla sätt försöka förebygga och motverka alla former av diskriminering av olika grupper i det svenska samhället och inte minst den diskriminering människor utsätts för på grund av etnisk och religiös tillhörighet.

Nämnden anser att utredningen tar upp många angelägna frågor som det är nödvändigt att fokusera och arbeta vidare med för att Sverige ska kunna bli ett land där männi-

skor med annat ursprung ses som en tillgång och inte som nu i många fall en belastning. Beroende på den korta remisstiden har nämnden dock inte haft möjlighet att i sak ta ställning till de olika konkreta förslag utredningen presenterat.

Slutligen hänvisar nämnden till att kommunfullmäktige i maj månad antagit en plan för jämlikhet, integration och mångfald. Stadens nämnder ska utifrån den antagna planen beskriva vilka insatser som görs och vilka åtgärder som planeras, vilket betyder att man på lokal nivå kommer att intensifiera arbetet med dessa frågor.

Kista stadsdelsnämnd delar utredarens syn på att det är flera faktorer som samspelar för utvecklingen av ett effektivt arbete mot diskriminering.

Nämnden vill poängtera vikten av det lokala arbetet som görs i samverkan med föreningsliv, arbetsförmedling, försäkringskassan, polis, bostadsbolag med flera samt brukare för att förändra och påverka diskriminerande strukturer i samhället.

Mina synpunkter

Den största utmaningen idag är att skapa ett samhälle där alla människor ses som resurser och allas resurser tas till vara oavsett om man är fattig eller rik, kvinna eller man, vilken sexuell läggning man har, om man har ett handikapp eller inte. I Stockholm utgår vi från alla människors lika värde och att alla ska ha likvärdiga möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar och önskningsar. Men vi måste bli mer inkluderande och välkommande. Mångfald berikar samhället och alla förtjänar att bli behandlade med respekt. Det är en mänsklig rättighet!

Jag delar utredarens uppfattning om att den strukturella diskrimineringen är ett allvarligt demokratiskt problem för hela samhället och inte enbart för de grupper som utsätts, samt att det finns inom samtliga redovisade samhällsområden. Den strukturella diskrimineringen förekommer tydligast på arbetsmarknaden, vilket innebär ett stort kompetenslöseri.

Ett tydligt politiskt ledarskap i arbetet mot diskriminering har en avgörande betydelse. Vi måste visa nolltolerans mot diskriminering i vårt sätt att tänka och arbeta. Samtidigt behövs att starka rörelser mobiliseras och ställer krav på förändringar av attityder och beteenden. Det behövs en förändringsprocess framförallt i våra institutionella regelverk, dessutom måste metoder utvecklas för att kunna möjliggöra insyn gällande diskriminering.

En del av åtgärderna som föreslås i utredningen är av statlig karaktär. När det gäller åtgärder på kommunal nivå är det glädjande att se att flera av de initiativ som staden tagit under mandatperioden också finns föreslagna i utredningen. I Stockholm arbetar vi på ett medvetet sätt för att bekämpa diskrimineringen. Plan för jämlikhet, integration och mångfald samt införande av en antidiskrimineringsklausul vid offentliga upphandlingar är två konkreta exempel på stadens tydliga linje i kampen mot diskriminering. Plan för jämlikhet, integration och mångfald anger den värdegrund som staden har för sitt arbete för ökad jämlikhet. Den ska vara ett stöd för nämnder och styrelser i deras planering av insatser för hur den egna verksamheten ska bidra till att målen uppnås. Syftet med antidiskrimineringsklausulen vid upphandlingar av varor och tjänster är att markera, gentemot de leverantörer och entreprenörer som vill göra affärer med staden, att diskriminering inte accepteras. Dessutom ska samtliga nämnder och bolag i staden upprätta jämställdhets- och mångfaldsplaner samt utveckla metoder för att synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerande strukturer. Staden har dessutom skärpt reglerna kring krögares sätt att servera alkohol. Enligt det nya beslutet ska tillståndshavaren se till att överträdelser mot den gällande diskrimineringslagstiftningen inte

förekommer inom verksamheten samt vara införstådd med att överträdelser kan leda till indragning av tillståndet. Stockholm har anslutit sig till UNESCO:s Coalition of European Cities och kommer snart att presentera 10 punkts handlingsplan som är ett konkret och användbart instrument för att utveckla och förbättra stadens arbete mot rasism och diskriminering.

Jag delar Kista stadsdelsnämnds uppfattning om att samverkan mellan myndigheter, organisationer, näringsliv och medborgare är en framgångsfaktor för att utveckla det lokala arbetet och ta tillvara de resurser som står till förfogande för att förändra och förbättra villkoren för de boende i t.ex. en stadsdel.

De svenska diskrimineringslagarna utgår idag från en definition av ”avvikelse”. För att kunna bekämpa diskriminering, anser jag att det inte räcker med de i utredningen föreslagna åtgärderna, utan det behövs även ändringar i lagstiftningen. Den grundläggande utgångspunkten är att alla är lika inför lagen och därmed har rätt till en likvärdig och respektfull behandling. I grunden är diskriminering en fråga om mänskliga rättigheter. Därför borde lagstiftningen också utgå ifrån ett likarättighetsperspektiv och inte från ett avvikelseperspektiv.

När det gäller de föreslagna rekommendationerna i utredningen hänvisar jag till stadsledningskontorets kommentarer.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Som svar på remissen ”Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige” (SOU 2005:56) överlämnas och återopas denna promemoria.

Stockholm den 2 november 2005

TERES LINDBERG

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. i huvudsak bifalla stadsledningskontorets förslag, samt
2. därutöver anföra följande

Det råder ingen tvekan om att diskriminering är ett omfattande problem i Sverige. Många människor upplever dagligen hur svårt det är att komma in på exempelvis arbets- och bostadsmarkanden därför att de har en annan bakgrund än den svenska. Att det är angeläget och viktigt att motverka detta genom olika insatser är självklart. Däremot kan diskrimineringsklausuler ställa till med problem därför att äganderätten och rättstryggheten kolliderar med sådana klausuler. Man måste vara ytterst vaksam kring denna problematik.

En metod som bör provas som ett led i kampen mot diskrimineringen är att rekryteringsprocesser sker med oidentifierade handlingar. Vi vill också skärpa stadens antidiskrimineringsklausul vid upphandlingar. Om leverantören bryter mot villkoren i antidiskrimineringsklausulen ska den upphandlande enheten häva avtalet med leverantören. Det ska dock ske efter att fällande dom har avkunnats.

Utöver de saker som är omnämnda i remissvaret till justitiedepartementet bedriver socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet en gravt diskriminerade politik på bostadsområdet. De har föreslagit att stadens 100 000 kommunala lägenheter skall låsas in i en stiftelse

eller en kooperativ förening för att hindra människor i främst miljonprogramsområdena att få ombilda sina lägenheter till bostadsrätter. Det är klart diskriminerade att endast en boendeform i praktiken är tillgänglig för en betydande andel av Stockholms invånare

Tyvärr saknar Stockholm det ledarskap som krävs för att staden på ett effektivt sätt ska kunna motverka diskriminering.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Regeringen bemyndigade den 9 oktober 2003 statsrådet Mona Sahlin att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet. I juni 2005 överlämnade utredningen sitt betänkande *Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige* (SOU 2005:56), bilaga 2.

Stockholms stad har fått betänkandet på remiss och svar ska lämnas till Justitiedepartementet senast den 31 oktober.

Utredningen har haft i uppdrag att redovisa den kunskap som finns om strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet i Sverige, i första hand inom sju samhällsområden: arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, massmedier, det politiska systemet, rättsväsendet, utbildningsväsendet och välfärdstjänster som t.ex. socialtjänst och hälso- och sjukvård. En annan av utredningens uppgifter har varit att redovisa kunskap om och åtgärder mot strukturell diskriminering i andra länder. Uppdraget innefattade även att redovisa relevant kunskap om och åtgärder mot könsdiskriminering i Sverige och i andra länder. Utredningen har även haft till uppgift att föreslå åtgärder för att motverka strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet samt åtgärder för att fylla kunskapsluckor.

I utredningens direktiv ges följande definition till begreppet strukturell diskriminering: Normer, rutiner, vedertagna förhållningssätt och beteenden i institutioner och andra samhällsstrukturer som utgör hinder för etniska eller religiösa minoriteter att uppnå lika rättigheter och möjligheter som majoriteten av befolkningen har. Sådan diskriminering kan vara synlig eller dold och den kan ske avsiktligt eller oavsiktligt.

Strukturell diskriminering innebär att principen om människors lika värde inte upprätthålls, och är därför ett allvarligt demokratiskt problem för hela samhället och inte enbart för de grupper som utsätts.

Betänkandet drar slutsatsen att det i Sverige förekommer strukturell diskriminering relaterad till arbetsmarknad, boende, medier, politik, rättsväsende, utbildning och välfärdstjänster. Utredningen lägger fram ett 60-tal förslag och rekommendationer till regeringen.

Sammanfattning av utredningens förslag och rekommendationer

Utredningen föreslår omfattande satsningar för att eliminera förekomsten av strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet och presenterar inledningsvis tre övergripande faktorer för att motverka strukturell diskriminering:

1. Ett tydligt politiskt ledarskap i arbetet mot diskriminering.
2. En stark folkrörelse mot rasism och diskriminering.
3. Lagar och andra åtgärder mot diskriminering som är inriktade på att ändra beteenden.

Utredningen lägger fram 50 förslag som främst berör statliga myndigheter. Bland de mer konkreta förslagen kan följande nämnas:

- Alla statliga myndigheter ska analysera hur de kan motverka diskriminering. Dessa analyser ska leda till årliga antidiskrimineringsplaner. DO ska vara ansvarig för uppföljning och utvärdering av dessa planer.
- En klausul mot diskriminering bör införas i alla statliga upphandlingar. Klausulerna ska gälla alla diskrimineringsgrunder.
- Krav ska ställas på AMS och andra myndigheter om genomförande av diskrimineringskontroller.

- En fond för utveckling av rättspraxis kring diskriminering bör inrättas.
- En utredning av den samhällsekonomiska kostnaden för diskriminering bör inrättas.
- En antidiskrimineringspolicy för statens banktillgångar och föreningsbidrag bör utformas.
- Omotiverade medborgarskapskrav i lagarna, inklusive grundlagen, bör tas bort.

Avslutningsvis presenteras tolv rekommendationer till kommuner och landsting.

1. Kommuner och landsting ansluter sig till UNESCO:s Coalition of European Cities Against Racism.
2. Kommuner och landsting utvecklar ett samlat arbete mot alla former av diskriminering.
3. Kommuner och landsting utvecklar sitt antidiskriminerings- och jämlikhetsarbete i rollen som arbetsgivare.
4. Kommuner och landsting använder sina befogenheter för att införa en antidiskrimineringsklausul i sina upphandlingar.
5. Kommuner och landsting tar på sig ett tydligt antidiskrimineringsarbete i förhållande till sin roll som tjänsteproducent. Detta gäller i synnerhet i förhållande till kommunalt ägda bostadsbolag.
6. Kommuner och landsting tar på sig ett tydligt antidiskriminerings- och jämlikhetsarbete i förhållande till skolan. Det bör innebära även ett förtydligat arbete med mänskliga rättigheter och demokrati.
7. Kommuner och landsting tar på sig ett tydligt antidiskrimineringsarbete och jämlikhetsarbete i förhållande till sin roll som lokal regelskapare. Skolorna bör utveckla en samlad ansats mot trakasserier oavsett grund.
8. Kommuner bör införa antidiskrimineringsvillkor i serveringstillstånd.
9. Kommunerna bör införa antidiskrimineringsvillkor i alla föreningsbidrag.
10. Kommunerna bör införa analyser av diskriminering med hjälp av bland annat "situation testing".
11. Kommunerna bör inleda lokala konsultationsprocesser med de berörda i diskrimineringsfrågor, som ett sätt att bidra till "empowerment" och demokrati.
12. Kommunerna bör stödja lokala antidiskrimineringsbyråer.

REMISSER

Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning, stadsledningskontoret och stadsdelsnämnderna i Farsta, Norrmalm och Kista.

Arbetsmarknads- och integrationsberedningen beslöt den 25 oktober 2005 föreslå kommunstyrelsen besluta följande.

Remissen "Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige" besvaras i enlighet med stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Fredrik Malm* (fp), *bilaga 1*.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 4 oktober 2005 är i huvudsak av följande lydelse.

Stadsledningskontoret menar att trots att Sverige har ratificerat och därmed åtagit sig att följa FN rasdiskrimineringskonvention, samt att Sverige har flera lagar som förbjuder diskriminering både

i och utanför arbetslivet, råder det ingen tvekan om att strukturell diskriminering förekommer i Sverige.

Stadsledningskontoret delar utredarens syn på att det är viktigt att vidta åtgärder för att motverka strukturell diskriminering och instämmer i utredarens slutsats att flera faktorer samspelar för utvecklingen av ett effektivt arbete mot diskriminering. En viktig faktor som kontoret särskilt vill instämma i är utredningen slutsats att strukturell diskriminering motverkas mest effektivt inom ramen för en samlad lag och tillsyn.

Stadsledningskontoret instämmer också i att ett tydligt politiskt ledarskap samt en stark folk rörelse i arbetet mot diskriminering är av stor vikt. Kontoret vill framhålla att kommunfullmäktige genom att anta olika styrdokument har betonat vikten av att eliminera diskriminerande handlingar i Stockholms stads verksamheter. Här kan nämnas budget för 2005, plan för jämlikhet, integration och mångfald, riktlinjer för nämnder och bolagsstyrelses jämställdhets- och mångfaldsplaner, skolplan för Stockholms stad, antidiskrimineringsklausul vid all offentligt upphandling och arbetsmarknadspolitiska riktlinjer.

Utredningen lägger fram tolv rekommendationer till kommuner och landsting:

1. Kommuner och landsting ansluter sig till UNESCO:s Coalition of European Cities Against Racism.

Kommentar:

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att kommuner och landsting bör ansluta sig till UNESCO:s Koalition av europeiska städer mot rasism.

Stockholms stad var med och initierade UNESCO:s Coalition of European Cities Against Racism. Stadsledningskontoret bedömer att koalitionen handlingsplan med tio åtaganden är ett konkret och användbart instrument som kan utveckla och förbättra städers arbete mot rasism och diskriminering.

2. Kommuner och landsting utvecklar ett samlat arbete mot alla former av diskriminering.

Kommentar:

Kommunfullmäktiges antagna budget för 2005 framhåller att samtliga nämnder och bolag ska utveckla metoder för att synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerande strukturer.

Metoderna som ska utvecklas berör alla former för diskriminering som svensk lag anger: diskriminering på grund av etnicitet eller religiös tillhörighet, kön, funktionshinder eller sexuell läggning.

Stadsledningskontoret vill också framhäva att staden är med i flera nätverk som har till syfte att utveckla ett samlat arbete mot alla former av diskriminering. Här kan nämnas "Kraftsamling mot rasism" som Länsstyrelsen i Stockholms län koordinerar samt "Det nationella nätverket för mångfald."

3. Kommuner och landsting utvecklar sitt antidiskriminerings- och jämlikhetsarbete i rollen som arbetsgivare.

Kommentar:

Kommunfullmäktige har antagit riktlinjer för nämnders och bolagsstyrelser jämslälldhets- och mångfaldsarbete samt plan för jämlikhet, integration och mångfald. Båda styrdokumenterna poängterar stadens roll som arbetsgivare.

Inom flera av kompetensfondens program finns ledarutvecklingsprojekt som syftar till att bejaka mångfalden inom stadens verksamheter. Här kan till exempel nämnas: "Leda Mångfald ". Projektet syftar till att ge avdelnings- och enhetschefer inom äldre och handikappomsorgen redskap att utveckla verksamheterna så att mångfalden inom arbetslaget tillvaratas.

4. Kommuner och landsting använder sina befogenheter för att införa en antidiskrimineringsklausul i sina upphandlingar.

Kommentar:

En förstärkt antidiskrimineringsklausul antogs av kommunfullmäktige att gälla från och med den 1 februari 2005. Klausulen omfattar samtliga nya avtal i Stockholms stad som gäller varor och tjänster.

5. Kommuner och landsting tar på sig ett tydligt antidiskrimineringsarbete i förhållande till sin roll som tjänsteproducent. Detta gäller i synnerhet i förhållande till kommunalt ägda bostadsbolag.

Kommentar:

Stadsledningskontoret instämmer i detta och påpekar att stadens bostadsbolag omfattas av både stadens "Plan för jämlikhet, integration och mångfald" samt "Riktlinjer för nämnder och bolagsstyrelserns jämställdhets och mångfaldsarbete".

6. Kommuner och landsting tar på sig ett tydligt antidiskriminerings- och jämlikhetsarbete i förhållande till skolan. Det bör innebära även ett förtydligat arbete med mänskliga rättigheter och demokrati.

Kommentar:

Kommunfullmäktige antog i september 2004 en ny skolplan som framhåller att öppenhet och respekt för den enskilde eleven ska prägla skolans verksamhet. All verksamhet i skolan ska genomsyras av ett demokratiskt förhållningssätt där skolan ska stärka elevens självförtroende och ansvarskänsla, uppmuntra och utveckla elevens medkänsla och inlevelseförmåga. I detta ingår även arbetet med att utveckla respekt för olikheter och att motverka kränkande behandling.

En del i att förtydliga arbetet med mänskliga rättigheter ingår att uppmärksamma landets nationella minoriteter, Stadsledningskontoret har tagit fram underlag till hur staden på bästa sätt ska uppmärksamma de nationella minoriteterna. I underlaget läggs flera förslag fram som syftar till att utbildningsinsatser genomförs i stadens skolor angående de nationella minoriteterna.

7. Kommuner och landsting tar på sig ett tydligt antidiskrimineringsarbete och jämlikhetsarbete i förhållande till sin roll som lokal regelskapare. Skolorna bör utveckla en samlad ansats mot trakasserier oavsett grund.

Kommentar:

Utbildningsnämnden i Stockholms stad antog i juni 2002 en policy för Stockholms skolors arbete mot mobbning och annan kränkande behandling. Där tydliggörs att Stockholms skolor ska arbeta aktivt för att förebygga kränkande behandling som mobbning, rasism, sexuella trakasserier, våld och hot. Varje skola ska ha en handlingsplan mot mobbning och andra kränkningar.

8. Kommuner bör införa antidiskrimineringsvillkor i serveringstillstånd

Kommentar:

Kommunfullmäktige antog i maj 2005 beslut om revidering av riktlinjerna för serveringstillstånd vid stadens restauranter och krogar. Revideringen innehåller ett antidiskrimineringsvillkor i samband med beviljande av serveringstillstånd samt ett villkor som innebär att tillståndshavaren förbinder sig att via information vid entrén tydligt upplysa om vilka insläppsregler som gäller.

9. Kommunerna bör införa antidiskrimineringsvillkor i alla föreningsbidrag.

Kommentar:

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till att införa antidiskrimineringsvillkor i alla föreningsbidrag. Detta införande ligger i linje med "Regler och riktlinjer för kulturnämndens stöd till integrationsprojekt i Stockholms stad" som fastslår att kulturnämnden fördelar bidrag till verksamheter som främjar mänskliga rättigheter och demokrati, verksamheter som främjar en ökad jämställdhet mellan kvinnor och män, och projekt vars insatser syftar till ökad kulturkompetens eller på annat sätt bidrar till att motverka rasism, främlingsfientlighet och diskriminering.

10. Kommunerna bör införa analyser av diskriminering med hjälp av bland annat "situation testing"

Kommentar:

International Labour Organisation's (ILO) har i samarbete med europeiska forskare under flera år genomfört "situation testing". En av metoderna har varit att genomföra undersökningar där "arbetssökande" med likvärdiga meriter, men med olika etnisk bakgrund testat rekryteringsprocessen.

Stadsledningskontoret anser att ett införande av diskrimineringskontroller (tillämpning av situation testing) på stadens verksamheter kan vara en framkomlig väg att säkerställa kvaliteten.

11. Kommunerna bör inleda lokala konsultationsprocesser med de berörda i diskrimineringsfrågor, som ett sätt att bidra till "empowerment" och demokrati.

Kommentar:

Kommunfullmäktige antog i september 2003 riktlinjer för satsningar på stadsdelsförnyelsen som bland annat syftar till att använda konsultationsprocesser för ökad delaktighet och "empowerment".

12. Kommunerna bör stödja lokala antidiskrimineringsbyråer

Kommentar:

Inom Stockholms stad finns idag två anti-diskrimineringsbyråer. Båda erhåller medel från staden för att upprätthålla och utveckla sina verksamheter.

Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 22 september 2005 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Reservation anfördes av ledamoten *Birgitta Holm m fl* (m), bilaga 1.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningen har haft till uppgift att redovisa den kunskap som finns om strukturell diskriminering i Sverige, (i första hand inom samhällsområdena arbetsmarknad, bostadsmarknad, massmedia, det politiska systemet, rättsväsende, utbildningsväsende och välfärdstjänster samt hälso- och sjukvård), och att redovisa kunskap om och åtgärder mot strukturell diskriminering i andra länder. En tredje uppgift var att föreslå åtgärder för att motverka strukturell diskriminering p.g.a. etnisk eller religiös tillhörighet.

I utredningen avses med strukturell diskriminering "regler, normer, rutiner, vedertagna förhållningssätt och beteenden i institutioner och andra samhällsstrukturer som utgör hinder för etniska eller religiösa minoriteter att uppnå lika rättigheter och möjligheter som majoriteten av befolkningen har. Sådan diskriminering kan vara synlig eller dold och den kan ske avsiktligt eller oavsiktligt."

Utredningen drar slutsatsen att strukturell diskriminering finns inom samtliga redovisade samhällsområden och att den skapar en "systematisk över- och underordning mellan ("vita") svenskar och rasifierade människor. Detta visar sig både i konkreta situationer som t.ex. rekrytering, men också i generella livsvillkor, i samhällets organisering, t.ex. den etniska arbetsdelningen, i fördelningen mellan av materiella, politiska och sociala resurser" (SOU 2005:56, s. 28).

Utredningen redovisar att följande faktorer visat sig viktiga för utveckling av effektivt arbete mot diskriminering i andra länder: Ett tydligt politiskt ledarskap i arbetet mot diskriminering, en stark folkrörelse mot rasism och diskriminering, lagar och andra åtgärder mot diskriminering som är inriktade på att ändra beteenden.

I betänkandet föreslås bl.a. följande åtgärder:

- Införande av krav på handlingsplaner mot diskriminering för alla statliga myndigheter.
- Utredning av diskrimineringens samhällskostnader.
- Stöd till civila samhällsinsatser som arbetar med diskrimineringsfrågor.
- Förstärkning av Diskrimineringsombudsmannen (DO).
- Antidiskrimineringsklausuler vid offentliga upphandlingar och vid bidragsgivning till föreningslivet.

Vidare föreläs t.ex. regelbundna undersökningar av invandrades förtroende för samhällsinstitutioner, uppförandekod för arbetslivet, utredning av frågan om full rösträtt för alla permanentbosatta i Sverige samt utredning av diverse lagar, bl.a. alkohollagen för att tydliggöra kommunernas rätt att införa antidiskrimineringsvillkor i utskänkningstillstånd.

Stadsdelsförvaltningen har inte haft möjlighet att i detalj sätta sig in i utredningen, utan har p.g.a. den korta handläggningstiden endast gjort en summarisk genomgång av betänkandet. Därav följer också att stadsdelsförvaltningen för egen del inte kan ta ställning till utredningens slutsatser och förslag, men förvaltningen vill dock ändå betona vikten av att åtgärder vidtas för att motverka strukturell diskriminering, det gäller inte minst stadsdelsförvaltningen själv i sin egen skap som arbetsgivare, upphandlare, tjänsteproducent m.m.

Normmalms stadsdelsnämnd beslutade den 22 september 2005 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden *Jan Valeskog m.fl.* (s), ledamoten *Hans Enroth* (v) och ledamoten *Ulla Dahl* (mp), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Gunilla Reuterskiöld m.fl.* (fp), ledamoten *Sebastian Cederschiöld m.fl.* (m) och ledamoten *Anders Broberg* (kd), bilaga 1.

Normmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Det är givetvis angeläget att på alla sätt försöka förebygga och motverka alla former av diskriminering av olika grupper i det svenska samhället och inte minst den diskriminering människor utsätts för på grund av etnisk och religiös tillhörighet.

Den allmänna debatten har i alltför hög utsträckning kommit att handla om hur människor med annan kulturell bakgrund ska kunna anpassas till det svenska samhället. Det är dags att istället fokusera på hur samhället ska utvecklas för att ge människor från andra kulturer samma förutsättningar och rättigheter som andra.

Utredningen ger en mycket bra bild av hur olika strukturer bidrar till att människor med annan härkomst och annan livsåskådning lätt får en särställning som försvårar deras möjligheter att delta i samhällslivet på samma villkor som majoriteten av befolkningen.

Utredningen ger också en bra beskrivning av den historiska utvecklingen av fördomar och diskriminerande beteenden och förhållningssätt gentemot minoriteter liksom vad man i andra länder gjort för att söka förhindra att människor med annan etnisk och religiös bakgrund särbehandlas.

Utredningen tar upp många angelägna frågor som det är nödvändigt att fokusera och arbeta vidare med för att Sverige ska kunna bli ett land där människor med annat ursprung ses som en tillgång och inte som nu i många fall som en belastning. Beroende på den korta remisstiden har förvaltningen dock inte haft möjlighet att i sak ta ställning till de olika konkreta förslag utredningen presenterat.

Kommunfullmäktige har i maj månad antagit en plan för jämlikhet, integration och mångfald. Stadens nämnder ska utifrån den antagna planen beskriva vilka insatser som görs och vilka åtgärder som planeras, vilket betyder att man på lokal nivå kommer att intensifiera arbetet med dessa frågor.

Kista stadsdelsnämnd beslutade den 22 september 2005 att ställa sig bakom förvaltningens förslag.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten *Birgitta Wahlman* (m), bilaga 1.

Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar utredarens syn på att det är flera faktorer som samspelar för utvecklingen av ett effektivt arbete mot diskriminering.

I staden är det redan beslutat om antidiskrimineringsklausuler vid offentliga upphandlingar som utredaren föreslår. Stockholms stad bidrar till att vara en positiv förebild för andra offentliga myndigheter. Utredaren jämför också arbetet mot diskriminering med jämställdhetsarbetet och i staden har man tagit fasta på detta genom att mångfaldsplanen och jämställdhetsplanen numera ska vara en gemensam plan. Det finns erfarenheter och likheter som är viktiga att ta tillvara från jämställdhetsarbetet.

Skyddet mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, funktionshinder, sexuell tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning har stärkts genom lagen om förbud mot diskriminering som trädde i kraft 1 juli 2003 och borde fortsatt kunna utgöra en bra grund för att förhindra diskriminering i samhället. Men förvaltningen ställer sig bakom utredarens förslag om att det behövs mer kunskap och forskning om bakomliggande faktorer/ orsaker till strukturell diskriminering i samhället. Utredaren har inriktat sig på sju samhällsområden och det framgår av rapporten att det finns att göra på alla samhällsområden. Förvaltningen vill dock betona att det lokala arbetet som görs för att synliggöra och påverka diskriminerande strukturer är mycket viktigt. Det pågår ett nära samarbete med det lokala föreningslivet och kunskapen har ökat ömsesidigt både för förvaltningen och olika föreningar om områden som behöver utvecklas bland annat inom socialtjänst och skola. Nya former för dialog med *brukarna* håller på att utvecklas. Seminarier som riktar sig till medarbetare och befolkning för att öka medvetenheten om frågor/teman som är viktiga att utveckla. Förskola och skola är också en självklar arena för att arbeta med attityder och fördomar samt utveckla pedagogiken så att kunskapsmålen inom skolan kan nås.

När det gäller arbetslösa bidragstagare eller nollklassade sjukskrivna finns det mycket att utveckla och förändra. De statliga myndigheterna fråntar sig sitt ansvar för dessa grupper och kommunen som har det yttersta ansvaret för medborgarna är "tvingade" att utveckla metoder som ska leda till självförsörjning. Förvaltningen anser att staten har ett ansvar för alla sina medborgare och grupper som har försörjningsstöd ska inte exkluderas. Samverkan mellan myndigheter, organisationer, näringsliv och medborgare är dock en framgångsfaktor för att utveckla det lokala arbete och ta tillvara de resurser som står till förfogande för att förändra och förbättra villkoren för de boende i t.ex. en stadsdel.

RESERVATIONER M.M.

Arbetsmarknads- och integrationsberedningen

Reservation anfördes av Fredrik Malm (fp) enligt följande.

Arbetsmarknads- och integrationsberedningen beslutar
att i huvudsak bifalla stadsledningskontorets förslag, samt
att därutöver anför följande

Det råder ingen tvekan om att strukturell diskriminering är ett omfattande problem i Sverige. Många människor upplever dagligen hur svårt det är att komma in på exempelvis arbets- och bostadsmarknaden därför att de har en annan bakgrund än den svenska. Att det är angeläget och viktigt att motverka detta genom olika insatser är självklart. Däremot kan diskrimineringsklausuler ställa till med problem därför att äganderätten- och rättstryggheten kolliderar med sådana klausuler. Man måste vara ytterst vaksam kring denna problematik.

Utöver de saker som är omnämnda i remissvaret till justitiedepartementet bedriver socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet en gravt diskriminerade politik på bostadsområdet. De har föreslagit att stadens 100 000 kommunala lägenheter skall läsas in i en stiftelse eller en kooperativ förening för att hindra människor i främst miljonprogramsområdena att få ombilda sina lägenheter till bostadsrätter. Det är klart diskriminerade att endast en boendeform i praktiken är tillgänglig för en betydande andel av Stockholms invånare

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Birgitta Holm m fl (m) enligt följande.

Vi anser att nämnden skulle ha beslutat att Farsta stadsdelsnämnd beslutar att som svar på remissen anför följande;

Utredningens inriktning i förslagen är alltför fokuserad på lagstiftning. Den typ av strukturell diskriminering som betänkanets förslag avser att bekämpa är troligen inte enkel att bemöta med lagstiftningsinstrument eller med traditionella lagskärpningsförslag och ytterligare medel till verksamheter hos DO.

Utredningen saknar underlag för sitt förslag att införa positiv särbehandling. Det finns både principiella och praktiska skäl som talar för att ett sådant förslag inte är genomförbart i dagens läge.

Lagen kräver redan idag ett planmässigt arbete. Att i det läget skärpa lagen, oberoende av om de som skall hantera frågorna har kännedom eller kunskap om vad som redan gäller eller om hur de kan arbeta med frågorna utifrån de egna förutsättningarna, är ingen framgångsrik väg att gå. Den kommande satsningen på information och utbildning i kombination med andra former av åtgärder som parterna vidtar är en bättre väg. En skärpt lagstiftning gynnar inte en sådan utveckling.

En viktig omständighet i arbetet mot diskriminering är hur uppkomna tvister löses. Såvitt gäller arbetslivet har på arbetsmarknaden sedan flera årtionden tillbaks funnits ett etablerat och väl fungerande system för att förebygga och hantera olika sorters meningsskiljaktigheter och tvister på arbetsplatserna. Detta förhandlingssystem bygger på att Arbetsdomstolen, med sin specialkompetens i arbetsrättsliga frågor, ytterst löser tvisterna.

Det är viktigt att detta system inte äventyras. En lagstiftning som avleder frågor om diskriminering från detta förhandlingssystem och särbehandlar dem i förhållande till andra tvister på arbetslivets område vore ytterst olyckligt.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Jan Valeskog m.fl. (s), ledamoten Hans Enroth (v) och ledamoten Ulla Dahl (mp) enligt följande.

Det är olyckligt att möjligheten att svara på den statliga utredningen om strukturell diskriminering i tid är så begränsad att förvaltningen inte har möjlighet att i sak ta ställning till de åtgärder som föreslås. Den här utredningen är nämligen unik i många avseenden. Den visar för det första på en mycket tydlig och välkommen kursändring i synen på segregationen i samhället.

Fokus är flyttat från utsidan till insidan, till att fokusera på hur majoritetssamhället utstötter baserat på etnicitet, kulturellt ursprung och religion. Fokus går då från särskilda åtgärder i vissa ”problemområden” till att istället se hur majoritetssamhället diskriminerar. En aktiv antidiskrimineringspolitik blir då metoden för att göra något åt det. Utredningen är också unik i att vara långtgående och konkretföreslå hur myndigheter och andra kan arbeta mot strukturelldiskriminering.

Med tanke på att Stockholm är en av landets mest segregerade städer känns det som ett prioriterat område, inte bara för staden övergripande, utan också för de enskilda stadsdelsnämnderna, att hitta former för att lokalt arbeta emot den strukturella diskrimineringen.

Ett tydligt budskap i utredningen är att det finns mycket antidiskrimineringsarbete som går att göra utan att staten behöver initiera det. Stockholm skulle kunna gå i bräschen för ett sådant arbete såväl i kommunen som i stadsdelarna. Några av de viktigaste delarna av människors liv kan påverkas genom kommunala och stadsdelsbeslut. Det offentliga är arbetsgivare, huvudman i skolan, ägare av kommunala bostadsbolag med mera. Åtgärder som skulle kunna vidtas lokalt är information vid skolval, antidiskrimineringsvillkor i tillståndsgivning för krogar och för föreningsbidrag, anti-diskrimineringsarbete i kommunalt ägda bostadsbolag och en medveten bostadsplanering mot segregationen.

Förutom att det är av största vikt att Stockholm stad ger ett initierat och positivt remissvar till utredningen, borde staden initiera arbete med antidiskrimineringsfrågor i samarbete med stadsdelarna. Hela staden måste involveras. Det är en minst lika viktig fråga för Norrmalm som den är för Tensta / Rinkeby. Kurser och konferenser skulle kunna arrangeras där såväl politiker som tjänstemän skulle kunna ta del av den stora kunskap och de förslag som utredningen presenterar. Ett lokalt implementeringsarbete skulle kunna genomföras parallellt med att staden formulerade en kraftfull och tydlig anti-diskrimineringsstrategi för kommunal verksamhet för att motarbeta den strukturella diskriminering som finns i Stockholm, så också på Norrmalm.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Gunilla Reuterskiöld m.fl. (fp), ledamoten Sebastian Cederschiöld m.fl. (m) och ledamoten Anders Broberg (kd) enligt följande.

Utredningen saknar underlag för sitt förslag att införa positiv särbehandling. Det finns både principiella och praktiska skäl som talar för att ett sådant förslag inte är genomförbart i dagens läge.

Lagen kräver redan idag ett planmässigt arbete. Att i det läget skärpa lagen, oberoende av om de som skall hantera frågorna har kännedom eller kunskap om vad som redan gäller eller om hur de kan arbeta med frågorna utifrån de egna förutsättningarna, är ingen framgångsrik väg att gå. Den kommande satsningen på information och utbildning i kombination med andra former av åtgärder som parterna vidtar är en bättre väg. En skärpt lagstiftning gynnar inte en sådan utveckling.

En viktig omständighet i arbetet mot diskriminering är hur uppkomna tvister löses. Såvitt gäller arbetslivet har på arbetsmarknaden sedan flera årtionden tillbaks funnits ett etablerat och väl fungerande system för att förebygga och hantera olika sorters meningsskiljaktigheter och tvister på arbetsplatserna. Detta förhandlingssystem bygger på att Arbetsdomstolen, med sin specialkompetens i arbetsrättsliga frågor, ytterst löser tvisterna.

Det är viktigt att detta system inte äventyras. En lagstiftning som avleder frågor om diskriminering från detta förhandlingssystem och särbehandlar dem i förhållande till andra tvister på arbetslivets område vore ytterst olyckligt.

Kista stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Birgitta Wahlman m.fl. (m) enligt följande.

Utredningen fokuserar mycket på lagstiftning. Men diskriminering försvinner inte för att man lagstiftar bort den. Istället för positiv särbehandling behöver vi i Sverige få fler tillfällen till att låta nu diskriminerade grupper visa vad de kan. Att underlätta för företag att anställa, att underlätta för människor att starta egna företag samt att på ett positivt och stärkande sätt ställa krav på människor är en mycket bättre väg att gå. Hittills i landet har vi mest tyckt syn om, tagit hand om och tagit ifrån självrespekten från många av våra nya medborgare. Att komma från ett land där man är van att klara sig själv, och till och med vara delansvarig för sin familj och släkt, till det genomreglerade socialsverige blir för många en chock. Med ett annat synsätt på detta område kanske problemen med diskriminering minskar naturligt? Vågar vi pröva?

Dessutom har vi på arbetsmarknadsområdet en bra tradition med avtal och samarbete mellan arbetsmarknadens olika parter. Det är ett bättre sätt att jobba på.